

Mijnheer de Voorzitter. Met de hoop, dat de interneeringen naar Boven-Digoel politieke rust hier te lande zouden verzekeren, heeft de Regeering zich nooit gevleid. Maar als humanaan middel om de geordende maatschappij te beschermen tegen kwaadwillige en gevaarlijke aanslagen, waren zij onvermijdelijk, zijn ee van groot nut, en zullen zij, waar en wanneer noodig, ook in de toekomst toepassing blijven vinden. Ik herhaal: waar en wanneer noodig.

Deze uitspraak brengt mij als vanzelf op de P.S.I., door de geachte leden, de heeren Zuyderhoff en Stokvis in het voorbijgaan genoemd, en door den tevoren vermelden geachten spreker den heer Soetadi, tot het hoofdonderwerp van zijn rede gemaakt.

In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering melding gemaakt van "een potentieel gevaar", dat de actie der P.S.I. oplevert en die woorden overnemend heeft het geachte lid, de heer Soetadi, gemeend er op te moeten wijzen, dat niet alleen in een koloniaal land, hoewel vanzelf sprekend hier in meerdere mate, doch ook in een vrij land, een volksbeweging, welke steun en kracht zoekt bij de massa en welker streven gericht is op het verkrijgen van meerdere rechten een potentieel gevaar oplevert.

In dien zin heeft de Regeering deze uitdrukking echter niet gebruikt en Zij stelt er, mede daarom, prijs op ten deze geen onzeker geluid te laten hooren.

Het zal aan het geachte lid natuurlijk niet onbekend zijn, dat door de Partij Sarekat Islam op 8 en 9 April j.l. te Djogjakarta besloten vergaderingen zijn gehouden, waarbij o.a. de heeren Tjokroaminoto, Salim, Soerjopranoto en Soekiman aanwezig waren en leiding aan de debatten hebben gegeven.

In het Afdeulingsverslag over de voorliggende aanvullingsbegrooting (Algemeene beschouwingen) zijn eenige citaten opgenomen, ontleend dan de Locomotief, welke citaten afkomstig zouden zijn uit redevoeringen of toespraken van vooraanstaande P.S.I.-leiders. Dat die redevoeringen of toespraken, op een uitzondering na, niet gehouden zijn op een der besloten of openbare bijeenkomsten van het Congres te Pekalongan, maar op vroegere vergaderingen, ten deele op de evenbedoelde bijeenkomsten te Djokja, doet er in dit verband minder toe en evenmin of al deze citaten textueel juist zijn. Dat echter de gedane aanhalingen den geest typeeren, welke op de Djok-

jasche vergadering tot uiting kwam en dat de daarna van de P.S.I. uitgegane actie een reflex van die woorden vertoonde, dat zal het geachte lid, de heer Soetadi, zelf zeker niet willen ontkennen.

Zulks stemde ook wonderwel overeen met de weigering door de partij van een plaats voor haren hoofdleider in den Volksraad, waar voor ordelijke actie gelegenheid zou zijn geweest.

Mijnheer de Voorzitter. Het zal U en geen der geachte leden van dezen Raad kunnen verwonderen, dat een en ander de Regeering, laat ik maar zeggen, geenszins onverschillig laat. Dat is de eene zijde van de medalje.

En nu de keerzijde.

Een, in een vereeniging als de P.S.I., zich uitende georganiseerde activiteit van het volk, welke - uiteraard met inachtneming van wettelijke grenzen en met gebruikmaking van wettige middelen - zich keert - naar de woorden van het geachte lid - tegen willekeur en ongelijkheid en streeft naar vermindering van lasten en vermeerdering van rechten, waartoe onze staatsinstellingen volledig ruimte laten, kan van zeer groot nut zijn. De Regeering is daarvan zoozeer overtuigd, dat Zij - ik herinnerde er zoeven reeds aan - in het voorjaar de P.S.I. welwillend tegemoet is getreden en ook later oor en oog heeft opengehouden voor zakelijke klachten der vereeniging.

Van een vooropgezet wantrouwen van de Regeering tegen de actie van de P.S.I. is geen sprake; indien nochtans zulk wantrouwen bestaat dan is dit door de leiders der vereeniging zelf gewekt.

Het woord is nu niet aan de Regeering, maar aan laatstgenoemden. De leiders staan op een twee sprong. De Regeering is geneigd in het congres te Pekalongan tot op zekere hoogte een hoopvol teeken te begroeten, een teeken, dat er op zou kunnen wijzen, dat op den tweesprong de goede keus zal worden gedaan, en mocht dit juist blijken, dan zal de Regeering dit van harte toejuichen. Ik zag "tot op zekere hoogte" omdat b.v.

de pogingen door de leiding van het congres gedaan om aansluiting bij de Liga te zoeken, omtrent welker werkelijk karakter wel geen twijfel kan bestaan, tot een ernstig voorbehoud dwingen.

Hoe dit echter ook zij, Mijnheer de Voorzitter, de klank der o.a. te Djogjakarta gesproken woorden is in de oorden der Regeering nog niet verklonken.

En ziedaar, waarom de Regeering staat en voorloopig blijft staan in de houding van nauwlettende observatie.

Die houding mag echter - het is door het geachte lid, den heer Soetadi terecht opgemerkt - die houding mag niet die zijn van een loerenden tijger. Zeer juist, Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ten slotte het noodlottige vonnis zou moeten vallen, dan zal de Regeering vrij moeten staan van de beschuldiging, dat Zij de vereeniging blindelings in het verderf heeft laten loopen. Om dit te voorkomen is van Regeeringswege reeds gehandeld. Begin September heeft zich n.l. de heer Tjokroaminoto bij den wd. Adviseur voor Inlandsche Zaken vervoegd om eenige inlichtingen in te winnen en tevens dezen uit te noodigen tot bijwoning van het Pekalongansche congres. Van die gelegenheid heeft de wd. Adviseur gebruik gemaakt zijn oordeel te zeggen over de houding der S.I. tijdens en sedert het Djogjaasch congres en daaraan een ernstige waarschuwing te verbinden, daarbij er o.m. op wijzende, dat er een groot wantrouwen was ontstaan tegen de door de P.S.I. gevolgde wijze van ageeren en propaganda voeren en dat er niet veel meer zou behoeven te gebeuren of zeer ingrijpende maatregelen tegen de vereeniging of hare leiders zouden worden genomen.

De openhartige uiteenzettingen der Regeering van heden moge in diezelfde richting werken en naar haren geest en bedoeling worden begrepen.

Of de ondergeschikte organen der Regeering de bedoelde houding van nauwlettende observatie ook juist interpreteeren, werd door het geachte lid den heer Soetadi in twijfel getrokken en ook het geachte lid, de heer Soeroso klaagde over het

optreden der recherche.

Mijnheer de Voorzitter! We staan hier voor een dier praktische punten, waarvan gezocht moet worden: "l'art est difficile". Er is hier een lange opvoedende arbeid noodig. En daarbij zullen vooral de belanghebbenden zelf moeten helpen. Waaraan de door den heer Soetadi genoemde personen de bedoelde belangstelling te danken hebben, zal na het voorafgaande zonder meer duidelijk zijn. Van wat dr. Soetomo overkomen is - het werd in het Afdeelingsverslag gememoreerd -, kreeg de Procureur-Generaal eerst kennis uit een verslag, opgemaakt van een openbare vergadering, te Soerabaja op 18/19 September jl. gehouden. Bij dezen gang van zaken kan de "paedagogische" wenk aan het betrokken recherchepersoneel niet meer op tijd komen en juist naar tijdige terechtwijzing moet worden gestreefd.

Ik kan, na de verklaring inzake de P.S.I. kort zijn bij mijn antwoord aan den heer Soetadi inzake den heer Tjip-to Mangoenkoesoemo. Of het tot diens interneering zal komen hangt af van het resultaat der overweging door de Hooge Regeering van zijn antwoorden op de vraagpunten alsmede zijn verdediging. Maar dit moge hier nog eens met nadruk worden gezegd: Wie denkt ongestraft de grondslagen van het gezag te kunnen ondermijnen of daarbij hand- en spandiensten te verrichten, zal blijken zich schromelijk te hebben bedrogen.

Mijnheer de Voorzitter! Hiermede ben ik gekomen aan het deel van het Regeeringsantwoord, waarin als middelpunt de Pers staat. Aan dit onderwerp werd een zeer groot deel der algemeene beschouwingen gewijd en, bedrieg ik mij niet, dan spraken zich een zevental sprekers daarover uit, t.w. de heeren Aay, Apituley, Nja Arif, Jonkman, Meyer Ranneft, Soetadi en Stokvis.

Mijnheer de Voorzitter ! De Regeering zal niet herhalen, wat door deze geachte leden is gezegd, Zij zal hen ook niet volledig volgen in hun beschouwingen of hun woordenkeus, maar Zij mag niet nalaten het openlijk uit te spreken, dat het op-

treden der pers, ook der Europeesche pers haar met zorg vervult.

Ik zal dit toelichten met een concreet voorbeeld, t.w. de wijze waarop in meer dan één blad de wd. Adviseur voor Inlandsche Zaken is be- en veroordeeld. Ik neem daartoe op het Soer. Handelsblad van 17 October j.l., derde blad. Daarin komt een artikel voor, genaamd "Potemkinsche dorpen", het gaat over het Pekalongansche congres, Ik lees daarin o.m.:

"Wijders heeft de heer Gobée in zijn schriftelijk relaas over het congres o.m. gezegd:

"Het geheele verloop van het congres was kalm en werd niet door wanklanken verstoord. De leiders hebben bij alle besprekingen met nadruk tegen ongeoorloofde actie gewaarschuwd en verklaard, dat zij geen onwettige middelen zullen toepassen om hun doel te bereiken. De krachtsontwikkeling zal voornamelijk in interne propaganda worden gezocht en in actieve behartiging van geloofszaken".

En verder:

"Waar de besprekingen een scherper karakter droegen werd dit daarin gebracht door de noodzaak van verweer tegen verdachtmakingen in Europeesche dagbladen. Men was hierover bijzonder verontwaardigd en de gevolgen van de klakkelooze beschuldigingen deden zich in de stemming duidelijk gevoelen".

Dit zouden dus zijn twee woordelijke citaten uit brieven van den wd. adviseur.

Het blad voegt daaraan als eigen beschouwing toe:

"Deze optimistische opmerkingen zijn de Potemkinsche dorpen, waarmede de heer Gobée den indruk wil vestigen, dat in het kamp der P.S.I. alles rust en vrede is".

Mijnheer de Voorzitter! De door het blad aangehaalde citaten, waaraan het deze conclusie verbindt, zal men in de

brieven van den wd. Adviseur voor Inlandsche Zaken te vergeefs zoeken.

Ik sla nu open het Alg. Ind. Dagblad, de Preangerbode, van 26 October j.l. en vind daarin, onder het hoofd: "Tjokro en Adviz" o.m. de volgende mededeelingen:

"In opdracht van hoogerhand is door Adviz (het adviseurskantoor voor Inlandsche Zaken, dat het bekende geruststellende telegram naar de Wega zond) een conferentie met de S.I.-leiding belegd, waarbij Tjokroaminoto officieel is verzocht om zich in zijn actie wel te willen matigen. Men begrijpt, dat de heer Tjokroaminoto dadelijk heeft verklaard, braaf te zullen zijn.

Doch men begrijpt ook de gevolgen.

Reeds vroeger gewerd ons dit bericht van de conferentie, doch wij konden er toen nauwelijks geloof aan hechten.

Uit thans verkregen inlichtingen echter putten wij de zekerheid, dat op deze wijze gepoogd is, van den S.I.-leider concessies te verkrijgen, en wij meenen, daarvan te moeten melding maken.

Immers, hierdoor wordt het begrijpelijk, dat er aanleiding was om in allerlei gedragingen van Tjokro de bevestiging te zien van de gemaakte afspraak en stellig is het voor hogere machten, die met iemand aan het onderhandelen zijn geweest, lastig om abrupt op, die onderhandelingen terug te komen en, bijvoorbeeld, een interneerings besluit op te stellen".

Wat in waarheid begin September j.l. tusschen den wd. Adviseur voor Inlandsche Zaken en den heer Tjokroaminoto was behandeld, - te weten het toedienen van een ernstige waarschuwing aan den laatste namens de Regeering - heb ik zooeven reeds medegedeeld. Ik behoef daar niets aan toe te voegen: de Volksraad oordeele zelf.

Nu een derde blad, t.w. de Locomotief. Het geachte lid,

de heer Stokvis, gaf in zijn rede reeds een bevreedend voorbeeld van penvoering van het orgaan, ik zal het niet herhalen. Maar de Regeering mag niet nalaten er een tweede naast te leggen en wel een uit de Locomotief (derde blad) van 31 October j.l. Daarin komt een opstel voor, getiteld "Brandstichters", waarin weder het congresverslag van den heer Gobée wordt ter sprake gebracht. Ik citeer daaruit:

"Daarom veroorloven wij ons een citaat te geven uit het rapport van den heer Gobée, bij de regeering ingediend. Het ging daarbij over de voorgenomen aansluiting bij de Liga tegen Koloniale Onderdrukking, een organisatie, waarvan zelfs Het Volk het communistisch karakter signaleerde. Men weet, dat het P.S.I. congres de aansluiting bij deze beweging niet goed aandurfde, maar zich bepaalde tot het besluit om zaken van algemeen belang ter kennis van de Liga te brengen. Met andere woorden - om al wat leelijk is, om al wat onze regeering in een kwaad licht stelt, door dit communistisch intermediair aan de buitenwereld mede te deelen.

Het artikel gaat verder:

"Dit besprekend, schrijft de heer Gobée in zijn rapport dat inderdaad wel verwacht moet worden, dat de P.S.I. alleen die voorvallen door de Liga in de wereld zal verspreiden, die voor de regeering onaangenaam zijn. Nu zou men meenen, dat die wetenschap den heer Gobée althans tot de conclusie zal brengen van de kwade trouwe der P.S.I.-leiding. Het opzettelijk verspreiden van dergelijke berichten in den vreemde lijkt nauwelijks bevredigend. Maar neen. Niet de P.S.I.-leiding wordt door den heer Gobée vermaand maar d e r e g e e r i n g . Want, aldus de heer Gobée.

"Wanneer de P.S.I. inderdaad slechts de voor de regeering onaangename voorvallen zal uitbuiten voor de "voorlichting" der communistische Liga, dan heeft de regeering slechts zorg te dragen dat deze

onaangename voorvallen niet zullen voorkomen.

Men ziet het - niet de P.S.I., waarvan de heer Gobée verwacht dat zij kwaad zal spreken, treft een verwijt, maar de regeering dit moet dan maar oppassen dat zij geen aanleiding geeft tot verwijten.

Dit alles is dermate onbegrijpelijk en ergerlijk, dat wij er niet langer bij zullen stilstaan. Wij bepalen ons tot de verklaring dat, hoe pijnlijk ons deze taak valt, en welke kwade verdachtmaking men zich veroorlooft, wij zullen volharden bij de waarschuwing tegen adviezen, die de regeering kunnen afgouden van haar plicht".

M.d.V.

Mijnheer de Voorzitter! Ook hier wordt een beroep gedaan op een citaat, dat van den heer Gobee afkomstig heet te zijn en dat men in zijn brieven en verslagen tevergeefs zal zoeken Het verdwaalde niettemin in de Blocnotes opgenomen in het Tweede Blad der Koerier van 14 dezer. Wat de Wd Adviseur voor Inlandsche Zaken wel aan de Regeering schreef, luidt als volgt

"Bedenkelijk schijnt de voorgenomen berichtgeving van de zijde der Partij S.I. aan de Liga".

En hij lichtte dat o.m. als volgt toe:

"Bij een dergelijke berichtgeving valt uiteraard alleen het licht op het slechte. De belichting is juist omgekeerd geworden, het goede waarop hier de aandacht valt, is daar geheel in het duister, daden van willekeur, die hier lang verborgen kunnen blijven, worden daar in het volle licht gebracht.

Direct vermag de Regeering hiertegen niets, indirect kan het gevaar verminderen door onverbiddelijk elke ontoelaatbare uiting van gezagsmisbruik en elke mishandeling door Hare ambtenaren of beambten gedaan, te straffen".

Mijnheer de Voorzitter! Het groote verschil tusschen wat de heer Gobee schreef en de wedergave daarvan in de Locomotief, treedt bij vergelijking klaar en duidelijk in het licht.

Mijnheer de Voorzitter! Deze drie voorbeelden zullen voldoende zijn om te doen zien op welk een gevaarlyken weg men zich bevindt. De Regeering neemt aan, dat de genoemde bladen slachtoffers zijn geworden van hun voorlichters. Maar dan blijft toch het verwijt, dat hier aan een der Regeeringsadviseurs onrecht is gedaan en dat in de aangehaalde persartikelen zeer ernstige dingen op een wijze worden besproken, die niet in evenredigheid staat tot den hoogen ernst van de zaak, waarom het gaat.

De heer SOEROSO: De pers vervolgen!

De heer SCHRIEKE, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken: Zoodoende wordt de publieke opinie op een dwaalspoor gebracht. Treffend blijkt dit nog weer eens uit de Indische Post van 12 dezer, die in haar leader: "Regeeringsvoorlichting" verklaart:

"Het is de groote fout der Regeering, dat Zij dit niet inziet en bouwt op adviezen, die niet anders dan gevaarlijk eenzijdig en kortzichtig kunnen zijn",
 daarbij alweder voortdurend op de even gesignaleerde onjuiste voorlichting en vergetend, dat de Regeering geheel onafhankelijk van den wd. Adviseur voor Inlandsche Zaken, ook van andere zijde wordt voorgelicht t.w. door bestuur, centrale recherche en hoofdparket.